

Valtuustoaloite / maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille**Terveysjohtaja Jari Saarinen**
Terveyspalveluiden tukipalvelut

Kokoomuksen valtuustoryhmä ja allekirjoittaneet valtuustoryhmät ja valtuutetut valtuustoaloitteessa tuovat esille, että Väestöliitto on ajanut maksutonta ehkäisyä nuorille jo vuodesta 2006, jolloin asia on kirjattu seksuaalipoliittiseen ohjelmaan. Valtuustoaloitteen tekijöiden mukaan Sosiaali- ja terveysministeriön ohjelmasta seuraavalta vuodelta löytyy suositus maksuttomasta ehkäisystä alle 20-vuotiaille, ja että myös Käypä hoito-suositus kannattaa asiaa. Valtuustoaloitteessa mainitaan, että vuosien kuluessa tavoite on ulotettu koskemaan alle 25-vuotiaita. Valtuustoaloitteen tekijöiden mukaan maksuttoman ehkäisyn on todettu lisäävän ehkäisyn käyttöä. Maksuttomasti ehkäisyä tarjoavissa kunnissa nuorten tekemät raskaudenkeskeytykset ja seksitartunnat ovat vähentyneet merkittävästi, jonka myötä on saatu taloudellisia säästöjä ja tuettu nuorten hyvinvointia. Valtuustoaloitteessa mainitaan, että nuorille aikuisille (20 – 24-vuotiaat) tehdään lukumääräisesti eniten raskauden keskeytyksiä, vaikkakin nuorten raskaudenkeskeytysluvut ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan Suomessa.

Kuopiossa vuonna 2016 tehtiin 207 raskaudenkeskeytystä ja näistä noin puolet alle 25-vuotiaille, josta on aiheutunut inhimillistä kärsimystä. Lisäksi mainitaan, että vuosittain raskaudenkeskeytyksistä aiheutuu vähintään 100 000 euron kustannukset. Alle 25-vuotiaiden ehkäisyn maksuttomuus ei tarkoittaisi valtuustoaloitteen mukaan sitä, että ehkäisyneuvonta siirtyisi pois ammattilaisilta, vaan terveydenhoitajan työn paino on yhtä tärkeä kuin välineiden maksuttomuus.

Edellä mainittujen perustelujen jälkeen valtuustoaloitteen tekijät esittävät, että Kuopion kaupunki tarjoaa maksuttoman ehkäisyn, niin kondomit kuin hormonaalinen ehkäisy, maksutta alle 25-vuotiaille.

Lausunto:**Tausta**

Väestöliitto on suosittanut kuntia jo vuonna 2006 ilmaisen ehkäisyn järjestämisestä alle 20 – vuotiaille. Lisäksi valtakunnallisessa STM:n ohjelmassa (Edistä, ehkäise ja vaikuta vuosille 2014–2020) painotetaan kuntien tukea alle 25-vuotiaiden ehkäisyvälineiden hankinnassa.

Taloustutkimuksen (2016) mukaan 18 - 29-vuotiaista naisista 68 % käytti jotain ehkäisymenetelmää. Näistä ehkäisypillereitä käytti 41 %, kierukkaa 8 % ja e-rengasta 5 %.

Vertailukunnissa, kuten Vantaalla, maksuttoman raskauden ehkäisyn myötä raskauden keskeytykset ovat vähentyneet jopa 20 %. Vantaa on suurin kunta,

21.11.2017

jossa ilmainen ehkäisy on ollut käytössä. Investointi on maksanut itsensä takaisin jo ensimmäisen vuoden aikana.

Muita kuntia, joissa ilmainen raskauden ehkäisy alle 20-vuotiaille on otettu käyttöön, ovat mm. Jyväskylä ja Raahel, joista viimeksi mainittu kunta oli Suomessa ensimmäinen. Säästöt ovat olleet nähtävillä pitkällä aikavälillä, ja ne ovat olleet kiistattomia.

Kuopiossa vuonna 2016 hormonaalista ehkäisyä alle 25-vuotiaista käytti 41 % (3145 naista). Oletus on, että naisista 50 % valitsisi maksuttoman ehkäisyn, jos tämä olisi mahdollista. Vuositasolla tämä maksaisi arvioituna n. 125 800 eur. Alla arviointeja kierukoiden hinnoista:

Raskauden ehkäisy valmiste ja hintoja (tiedot sairaala-apteekista):

<i>Raskauden ehkäisytuote</i>	<i>Hinta (eur)</i>
Mirena kierukka (5v)	134,50
Jaydess kierukka (3 v)	98,80
Kyleena kierukka (5 v)	140,50
Nova T kierukka hormoniton, (5 v)	83,60
Nexplanon implantti, ihon alle (3 v)	117,99
Pilleri ehkäisy, eri hintaisia tuotteita, joista kallein	n. 80-140 /

Huomioita:

Yhden raskauden keskeytyksen hinnalla mahdollistetaan:

12 naiselle yhden vuoden hormonaalinen ehkäisy.

7 naiselle Mirena (5-7 vuoden), kierukka ehkäisy

12 naiselle Nova-T ehkäisy (5 vuotta), kierukka ehkäisy

Jälkiehkäisy-osuus

Jälkiehkäisyn valmisteet ovat itsehoitovalmisteita. Jälkiehkäisyn käytön tarkoitus on vähentää ei-toivottuja raskauksia ja raskauden keskeytyksiä. Suomalaisista jälkiehkäisyn käyttäjistä 65 prosenttia on alle 25-vuotiaita ja 82 prosenttia sellaisia, jotka eivät ole synnyttäneet. (www.avainapteekki.fi)

"Kun reseptipakko poistui kesällä 2002, tapahtui teini-ikäisten aborttien määrässä välittömästi noin kymmenen prosentin lasku. Muissa ikäluokissa muutoksia ei ole ilmennyt", sanoo Väestöliiton seksuaaliterveysklinikan ylilääkäri Dan Apter MTV haastattelussa. Jälkiehkäisy pillereiden vapautuminen käsikauppaan reilut kymmenen vuotta sitten ei ole oleellisesti vaikuttanut aborttien määrään Suomessa.

21.11.2017

Valtaosalle jälkielehäisyyn tarvitsijoista kokemus on hämmäntävä. Tämän takia jälkielehäisyypalvelujen asiallinen tarjonta parantaa luottamusta ja myöhempien ehkäisyypalvelujen käyttöä. Kunnan terveyspalvelut ovat luonnollinen paikka, jossa voidaan tarjota tämä ehkäisy nuorille.

Jälkielehäisyymenetelmien tehosta ei ole lumekontrolloituja tutkimuksia, joten ei tiedetä, kuinka suuri osa naisista olisi tullut raskaaksi ilman jälkielehäisyyä. Raskausluvut ovat levonorgestreelilla 1–3 %, ulipristaalilla 0,9–2,6 %. (Glasier AF, Cameron ST, Fine PM ym. Ulipristal acetate versus levonorgestrel for emergency contraception: a randomised non-inferiority trial and meta-analysis. Lancet 2010;375:555-62).

Kuparikierukka on kaikista jälkielehäisyymenetelmistä selvästi tehokkain: sen raskausluku on 0,09 %. Kuparikierukka hoitaa tehokkaasti myös jatkoehkäisyyn. (Cleland K, Zhu H, Goldstuck N et al. The efficacy of intrauterine devices for emergency contraception: a systematic review of 35 years of experience. Hum Reprod 2012;27(7):1994-2000. Cheng L, Che Y, Gülmezoglu AM. Interventions for emergency contraception. Cochrane Database Syst Rev 2012;(8):CD001324).

Raskaudenkeskeytykset Kuopiossa

Vuonna 2016 Kuopiossa oli alle 25-vuotiaita naisia 7673 (12,7% naisten väkiluvusta). Samana vuonna Kuopiossa tehtiin 207 raskaudenkeskeytystä, joista alle 25-vuotiaita oli 95.

Vuonna 2016 Kuopiossa tehtiin kaikkiaan 207 raskauden keskeytystä, joista < 25 vuotiaita 95. Keskimäärin keskeytysasiakkaita Kuopion kaupungin seksuaaliterveysneuvolassa on noin 8 - 10/ kk. Tämä käynti edellyttää hoitajan ja lääkärin vastaanottoa, johon yhteensä kuluu aikaa noin 90 min. ja tämän jälkeen vielä jälkitarkastus tyhjennyksen jälkeen hoitajan vastaanotolla.

Alla seksuaaliterveysneuvolassa raskauden keskeytysprosessista koostuvia arviointihintoja/ asiakas:

Asia	Hinta (eur)	Huomioita
lääkärin vastaanottokäynti (30 min.)	191	
terveydenhoitajan vastaanottokäynti (60 min.)	82	Käyntejä useammin kuin yksi
Ultraääni	50	
Laboratoriokokeet (vR, chl-gc)	23,60	
Papa-näyte	38,60	
Jälkitarkastus (terveydenhoitajan vastaanottokäynti 45 min.)	82	
Ilmainen pilleriehäisy 6 kk		(ensikertalaiset)
Ilmainen kierukka tai implantti		(useampi kuin yksi keskeytys)

Raskauden keskeytysprosessi esimerkkejä:

1. Keskeytysasiakkaat, jotka ovat varmoja päätöksestään, ohjataan suoraan lääkärin vastaanotolle. Vastaanottoaikaa varataan 30 min. Jälkitarkastus-

21.11.2017

sesi riittää useimmiten verikokeessa käynti ja vastauksesta soitetaan potilaalle vain, jos tulos (HCG > 500) liian korkea. Näitä asiakkaita on arviolta n. 40 - 50%

2. Alaikäiset, ja ne asiakkaat, joilla raskausviikkoja on enemmän kuin 12, tai jotka ovat epävarmoja vielä raskauden jatkamisen suhteen, pyydetään ensin terveydenhoitajan vastaanotolle (60 min). Vastaanotolla selvitetään anamneesi, otetaan tarvittavat näytteet ja tehdään uä-tutkimus sekä sähköinen lähete naistenpoliklinikalle. Terveydenhoitajan vastaanotolla ei tehdä AB-1 lausuntoa. Terveydenhoitajan vastaanoton jälkeen asiakas käy vielä lääkärin vastaanotolla (20 min, josta asiakas saa AB-1 lausunnon). Keskeytyksen jälkeen, noin kolmen viikon kuluttua terveydenhoitaja tekee jälkitarkastuksen, jolle varataan aikaa (45 min). Näitä asiakkaita on arviolta n. 50 - 60 %.
3. Keskeytyksen jälkeen koostuvat käynnit, mahdolliset terapiat, sairausloimat jne.

Keskeytyksen hinta perusterveydenhuolto ja KYS:

Keskeytykset lähes 99 % toteutetaan lääkkeellisesti.

DRG-laskutuksessa loppusumma vaihtelee sen mukaan, onko otettu minkä verran laboratoriokokeita tai tehty lisäksi muita tutkimuksia. Esim. alkuvuoden 2017 drg-laskutukset ovat vaihdelleet naisten akuuttikeskuksessa tehtyjen lääkkeellisten keskeytysten osalta (ei kaavintaa) 355 – 879 €:n välillä.

Jos potilas joutuu kaavintaan, menee häneltä poliklinikkamaksu 136 eur. Jos syystä tai toisesta tulee hoitopäiviä päälle, niistä tulee erillinen laskutus myös.

Kuopion kaupungin maksettavaksi tulee lääkkeellinen keskeytyksen hinta 355 - 879 eur sekä kaavintamaksu 487€. Halvimmillaan keskeytys on suoritehinastolla 351€.

Kotona tapahtuva lääkkeellinen keskeytys (< 9 raskausviikkoiset) maksaa 215 eur + poliklinikkaperuskäynti 136 eur.

Jos lääkkeellinen raskaudenkeskeytys tehdään naisten akuuttikeskuksessa, niin keskeytyksen hintaan lisätään n. 200 - 500 eur riippuen hoitoisuudesta.

Kaavintaan johtava keskeytys maksaa lisäksi 487 eur.

Sukupuolitautilien esiintyvyydestä Kuopiossa

Kuten THL- raportissa 5/2017 Tartuntataudit Suomessa 2016 käy ilmi, raportoitiin Suomessa vuonna 2016 ennätysmäärä klamydia- ja kuppatautintoja. Myös Kuopiossa viime vuonna klamydiatartuntoja todettiin ennätysmäärä eli 361 henkilöllä. Tätä voi osittain selittää kotinäytteenoton mahdollisuus. Kuppaja- ja tippuritapauksissa Kuopiossa ei tapahtunut niin selvää nousua kuin valtakunnallisesti, mutta aikaisemmista vuosista poiketen kuppaja- ja tippuritapauksissa tartunta oli saatu pääosin miesten välisessä seksissä.

21.11.2017

Klamydiatartunnat Suomessa painottuivat naisiin (59 %) ja nuoriin aikuisiin 15-29-vuotiaisiin (80%). Korkein ilmaantuvuus oli 20-24 -vuotiaiden ikäryhmässä. Tartunnan saaneet naiset olivat miehiä nuorempia.

Seksi- ja riskikäyttäytyminen

Kuopion kaupungin sukupuolitaativastaanotolla tänä vuonna naisilla todetuista klamydiatapauksista 70 % todettiin alle 25-vuotiailla, ja heistä lähes puolella oli viimeisen vuoden aikana ollut yli viisi seksikumppania. Jopa 30 % klamydiatartunnan saaneista naisista ei käyttänyt minkäänlaista ehkäisyä. Näistä seksin suhteen riskikäyttäytyjistä yli puolet tupakoi ja suurin osa oli alkoholin vaikutuksen alaisena tartuntahetkellä. Yli 60 % tartunnan saaneista oli opiskelijoita tai työttömiä.

Hormonaalinen ehkäisy ja seksitaudit

Hormonaalinen ehkäisy ei suojaa seksitaudeilta niin kuin kondomi tekee. Hormonaalisen ehkäisyn on kuitenkin todettu vähentävän kohtu- ja munasarjatulehduksia 50 %:lla, koska kohdunkaulakanavan lima muuttuu hormonaalista ehkäisyä käyttävällä paksummaksi estäen infektion nousun (Drife J. Adv Contracept. 1990 Dec;6 Suppl:15-25). Siten jatkossa hormonaalista ehkäisyä käyttäneiden ja klamydian sairastaneiden riski lapsettomuusongelmiin olisi pienempi.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että OC:n käyttö lähes kaksinkertaistaa sekä klamydian että gonokokki-infektion esiintyvyyden kohdussa. OC-käyttö on kuitenkin perinteisesti liittynyt PID-riskin pienenemiseen 50 prosentilla. Oraalisen ehkäisymenetelmän suojaava vaikutus PID:ää vastaan rajoittui naisiin, jotka käyttävät ehkäistablettia yli 12 kuukauden ajan; oraalien ehkäisyvalmisteiden aiempi käyttö ei ollut suojaavaa vaikutusta PID:ään. (Rubin GL, Ory HW, Layde PM, Am J Obstet Gynecol. 1982;144(6):630.)

Loppupäätelmät

Kaikelle syntyvälle kustannukselle ei voida osoittaa ja laskea rahallista arvoa. Nuorelle naiselle raskauden keskeytyskokemus voi olla hänen mielessään elämän loppuun saakka. Nuorena asia voidaan sivuuttaa sitä ajattelematta, mutta tulevaisuudessa suunniteltujen raskauksien tullessa ajankohtaiseksi, asia voi vaatia uudelleen käsittelyä ja jopa ulkopuolisen apua henkisen tasapainon ja hyvinolon saavuttamiseksi. Hormonaalinen ehkäisy jää aina tytön/naisen maksettavaksi kuin myös raskaudenkeskeytys ja varsinkin siitä aiheutuva psyykinen taakka naiselle loppuelämäksi.

Muutoksessa pidetään edelleen huolta hyvästä terveydenhuollon ammattilaisen toteuttamasta ehkäisyneuvonnasta.

Mikäli Kuopion kaupunki siirtyy maksuttomaan raskauden ehkäisyyn alle 25-vuotiaille niin, raskauden keskeytyksistä aiheutuva inhimillinen hätä vähenee. Vähentyneistä keskeytyksistä KYSin laskuttamat hoitokustannukset eivät kuitenkaan automaattisesti vähene Kuopion kaupungin osalta, jollei KYS myy keskeytyksistä vapautuvaa kapasiteettiaan muille kunnille tai huomioi sitä muutoin henkilöstörakenteessaan tai toimintakuluissaan. Tämän vuoksi vuositainen talousarvioon todennäköinen tarvittava lisärahoitus (arvio) valtuus-

toaloitteen mukaiseen maksuttomaan raskauden ehkäisyyn siirryttäessä on n. 100 000 euron luokkaa.

Vaikutusten arviointi

Esitys

Terveysjohtaja Jari Saarinen:

Esitän, että Kuopion kaupunki siirtyy tarjoamaan maksuttoman raskauden ehkäisyä, niin kondomit kuin hormonaalinen ehkäisy, maksutta alle 25-vuotiaille valtuustoaloitteen mukaisesti ja varautuu todennäköiseen lisärahoitustarpeeseen loppupäätelmän mukaisesti.

Liitteet

1 Tilastoja SPT_RS 18092017

Valmistelija

Jari Saarinen

puh. +358 44 718 6301

Kaj Korhonen

puh. +358 44 718 6541

Hanna-Mari Tanninen

puh. +358 44 718 6513

Elisa Pulkkanen

Niina Happonen

Julia Laamanen

Raija Savolainen

puh. +358 44 718 6548

Annu Hiekka-Aho

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Jenni Naarala

etunimi.sukunimi(at)kuh.fi

Päätösehdotus

Palvelualuejohtaja Markku Tervahauta

Perusturva- ja terveyslautakunta hyväksyy terveysjohtajan esityksen ja antaa edellä olevan lausunnon vastauksenaan valtuustoaloitteeseen.

Päätös

Perusturva- ja terveyslautakunta hyväksyi yksimielisesti palvelualuejohtajan ehdotuksen.

